

N:o 4.

Ank. till Riksd. Kansli den 28 April 1874, kl. 8 e. m.

Särskilda Utskottets Utlåtande, i anledning af väckta förslag rörande ändring i Kongl. Förordningen om egors fredande mot skada af annans hendedjur och om stängselskyldighet den 21 December 1857.

I detta ämne hafva särskilda förslag blifvit framställda, inom Första Kam-maren af Herrar *Hasselrot* (motionen N:o 8) och *Ros* (motionen N:o 23) samt inom Andra Kam-maren af Herrar *Malmberg* (motionen N:o 20 punkt. 9), *B. Olofsson* (motionen N:o 90) och *Danielsson* (motionen N:o 129).

Herr *Hasselrot* har föreslagit, att Riksdagen måtte för sin del besluta, att 2 mom. i 5 § af oförmälda förordning erhåller följande förändrade lydelse:

»Finnes emellan egor, som nu sagde äro, ej stängsel, må det bero på Kongl. Maj:t, att, uppå framställning af landsting för dess område eller viss del deraf, förordna att, så länge ofvannämnda förhållande fortfar, den ohägnade marken anses vara till gemensamt mulbete upplåten, der ej annorlunda aftaladt är.»

Herr *Ros* har föreslagit, det Riksdagen måtte för sin del besluta, att 2 mom. i 5 § må från nämnda författning uteslutas, och deremot uti 21 § 1 mom. näst efter orden »på andras egor» tilläggas följande: »eller skogs- och betesmark,» hvilket tillägg då äfven borde införas uti 24 kap. 6 § strafflagen.

Herr *Malmberg* har ansett stängselförordningen böra så ändras, att dess första paragraf blir en verklighet och ej annulleras af författningens följande paragrafer.

Herr *Olofsson* har hemställt *dels* att Riksdagen måtte uti underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för nästa

Riksdag framlägga förslag till sådana förändrade stadganden angående stängselskyldigheten, att, med upphäfvande af 2 § i förut nämnda förordning, den sidan, som stänga vill, icke må tillerkännas vitsord, men att öfverenskommelse om uppförande och underhåll af hägnad i egoskilnad må af dem, hvars egor hvarandra möta, kunna ingås;

dels ock *alternativt*, att Riksdagen beslutar utfärdande af en författning, som tillerkänner mindre områden, såsom landsting för dess område, härad inför häradsrätt genom utsedde sockneombud och kommun å kommunalstämma, rättighet att, efter de flestas uttalade åsigt besluta, huruvida det i förordningens 2 § stadgade stängselvitsordet derinom må ega rum eller icke.

Hvad nu först angår de af Herrar Malmberg och Olofsson väckta förslagen, synes deras syftemål vara att, genom borttagande af hittills gällande stängselvitsord och, såsom en följd deraf, upphäfvande af stadgandet i 2 mom. af 5 § stängselförordningen om samfäld betesrätt å ohägnad skogs- eller betesmark, dels vinna besparing i hägnad och således minskning i den af hägnadsbesväret föranledda högst betydliga åtgången af ungskog, dels ock bereda skydd emot den skada, som sker å de späda skogsplantorna genom kreaturens tramp och betning.

Ehuru det behjertansvärda syftet af dylika ofta återkommande förslag allmänt medgifves, och fastän det redan under nuvarande förhållanden känbara behovet af skydd för skogen mot de skadliga följderna af den samfälda betningen å ohägnad skogsmark skulle komma att kännas ännu starkare, i fall grundsatsen om den enskilde jordegarens förpligtande att sörja för fullgod återväxt å afbrukad skogsmark varder i lagstiftningen genomförd, äro dock meningarne alltjemt delade i frågan, huruvida icke i många orter af riket fördelarne af de ifrågasatta förändringarne i nämnda förordning skulle komma att uppvägas af dermed förknippade olägenheter.

I detta hänseende torde ej böra lemnas utan uppmärksamhet, att Landtbruksakademien i skrifvelse den 17 Februari 1873 anmodat rikets samtliga hushållningssällskap att till öfverläggning upptaga frågan, huruvida tidpunkten vore inne att fullt och utan inskränkning tillämpa den i 1 § af nu gällande stängselförordning uttalade grundsats, att hvar, som hemdjur eger, skall vara pligtig att om dem hålla sådan vård, att de icke olofligen inkomma på annans egor.

Enligt de yttranden, som i anledning häraf afgifvits, lär ungefär halfva antalet hushållningssällskap hafva förordat ifrågavarande reform i stängsellagen, men de öfriga uttalat sig emot den föreslagna förändringen.

I betraktande häraf och med hänsyn till hvad i detta ämne vid flera riksdagar förekommit, kan ej Utskottet tillstyrka oförändradt godkännande vare sig af Herr Malmbergs förslag eller af det första utaf de förslag, Herr Olofsson alternativt framställt; och antager Utskottet, att en lycklig lösning af frågan kan vinnas endast genom en öfvergångslagstiftning, som medgifver stängselvitsordets upphörande för de orter, der fördelarne af en sådan förändring anses öfvervägande, men bibehåller den

nu gällande författningen för öfriga delar af riket; och torde, vid öfvergången, det gamla böra vara regel och det nya blott undantag, samt tillika böra stadgas, att der områden, för hvilka gälla skiljaktiga bestämmelser rörande stängselskyldigheten, gränsa intill hvarandra, stängselvitsord fortfarande bör ega rum.

Utskottet, som anser det ingalunda vara lämpligt att, såsom Herr Olofsson i sitt senare alternativ föreslagit, öfverlemna åt landstingen eller åt sockneombud inför häradsrätt eller åt kommunalstämma att för särskilda områden lagstifta i frågan, föreställer sig att ändamålet bäst och säkrast skulle nås på det sätt, att en undantagslag i det af Utskottet angifna syfte varder af Kongl. Maj:t eller, för så vidt den finnes vara att hänföra till civil lag, af Konung och Riksdag stiftad, med Kongl. Maj:t förbehållen rätt att, på vederbörande landstings framställning, bestämma de områden, för hvilka en sådan lag skall gälla.

Utskottet får således, med anledning af Herrar Malmbergs och Olofssons motioner och i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad Lag-Utskottet vid 1870 års riksdag tillstyrkt och Andra Kammaren för sin del bifallit, vördsamt föreslå

- 1:o att Riksdagen ville hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan lagförändring, att det i Kongl. Förordningen den 21 December 1857, om egors fredande emot skada af annans hemdjur samt om stängselskyldighet, stadgade stängselvitsord må upphöra att gälla inom det område Kongl. Maj:t, efter framställning, grundad på ett af ordinarie landsting med $\frac{2}{3}$ af de afgifna rösterna fattadt och af nästa ordinarie landsting med dylik röstöfvervigt vidhållet beslut, finner skäl bestämma.

Ehvad Utskottets förslag i första punkten godkännes eller icke, torde framgent komma att finnas orter i riket, för hvilka nu gällande stängselvitsord bibehålles.

Enligt de af Herrar Hasselrot och Ros väckta motionerna, som synas förutsetta bibehållande af stängselvitsordet, är, i syfte att bereda skydd för skogskultur, förslaget upphäfvande af bestämmelsen i 2 mom. af 5 § stängselförordningen, att der stängsel ej finnes emellan egor, som utgöras af skog, utmark eller beteshage å båda sidor, marken skall anses vara till gemensamt mulbete upplåten. Dock skulle det, enligt Herr Hasselrots förslag, bero på Kongl. Maj:t att undantagsvis, uppå framställning af landsting, för dess område eller viss del deraf, förordna om bibehållande af nyss berörda, nu allmänt gällande bestämmelse.

Då, enligt Utskottets förmenande, stängselvitsordets bibehållande måste anses bero af sådana ortförhållanden, att man hellre medelst hägnad än genom vallning

håller vård om hemdjuren; och då, i följd deraf, den gemensamma betesrättens upphörande sannolikt skulle antingen hindra allt betande å mark, som nu är i fråga, eller ock, till skada för skogen, föranleda betydlig tillökning af stängsel utöfver hvad under nuvarande förhållanden eger rum, anser Utskottet ifrågavarande lagbestämmelse angående gemensam betesrätt ej böra helt och hållet upphävas för de orter, der stängselvitsordet kommer att bibehållas. Men en inskränkning i berörda betesrätt skulle, enligt Utskottets åsigt, kunna till allmän båtnad verkställas.

Ostridigt är, att största skadan å de späda skogsplantorna göres *icke* af de större kreaturen, utan af de smärre, såsom får och i synnerhet getter, och att skadan af betningen är vida större under våren och försommaren än under den öfriga delen af året. Det af motionärerne afsedda ändamålet, skydd för skogsåterväxten, skulle således antagligen i väsendtlig mån kunna, utan betydande olägenheter, vinnas derigenom att för de orter, der stängselvitsord kommer att fortfarande gälla, utfärdas förbud mot utsläppande af får och getter, *åtminstone* under våren och försommaren, å mark, som på grund af 2 mom. i 5 § stängselförordningen anses vara till gemensamt mulbete upplåten. Det ligger i sakens natur, att sådan fridlysningstid icke lämpligen kan vara densamma för hela riket.

Så t. ex. torde redan nu för de flesta, men svårigen för alla orter i riket lämpligen kunna meddelas förbud mot allt betande af getter å den till gemensamt mulbete upplåtna skogsmarken, äfven under den senare delen af sommaren. Om åter fårens utsläppande på bete ej anses medföra skada för skogsåterväxten utom under våren och försommaren, så läser dock tidpunkten, då sådan betning må börja, ej kunna bestämmas lika för olika orter inom riket. Derjemte torde det finnas nödigt lemna Kongl. Maj:ts Befallningshafvande öppet att undantagsvis för något år förordna om jemkning i den fridlysningstid, som genom en blifvande författning i ämnet kan varda med hänsyn till vanliga förhållanden för orten stadgad.

På dessa grunder får Utskottet, med anledning af de utaf Herrar Hasselrot och Ros väckta motioner, föreslå

- 2:o att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes, efter landstingens hörande, taga i öfvervägande, huruvida för landstingsområde eller viss del deraf bör förordnas om en efter ortförhållanden lämpad inskränkning i rättigheten att låta får och getter beta å skogsmark, som anses vara till gemensamt mulbete upplåten, på grund af 2 mom. i 5 § af Kongl. Förordningen den 21 September 1857, om egors fredande mot skada af annans hemdjur och om stängsel-skyldighet.

Uti förenämnda Kongl. Förordning af den 21 December 1857 lyder 7 § sålunda:

»Den, som med egor möter kronopark eller annan skog eller mark, som under kronans omedelbara vård står och icke till nyttjande åt enskild person eller viss menighet blifvit upplåten, hafve ej rätt att af kronan fordra deltagande i stängsel, der kronan ej sjelf fordrar, att stängas skall.

Allmänning, som till delegarnes begagnande öfverlåten är, skall, ändå att den under allmän vård eller uppsigt står, lika med enskild mark anses.»

Herr Danielsson har i sin ofvan omförmälda motion föreslagit, det Riksdagen ville för sin del besluta följande tillägg till anförda 7 §: »Har kronan genom köp blifvit egare af skattehemman eller sådan jord, som med eganderätt varit åt enskild person eller viss menighet upplåten, då skall kronan, om så fordras, i egoskilnaden af sådan mark taga del i stängsel till hälften.»

Till ådagaläggande af behovet utaf den föreslagna lagförändringen har motionären anført, att staten för icke så många år sedan inköpt flera skattehemman i närheten af Böda kronopark på Öland, och att, i följd af stadgandet i nämnda 7 §, de hemman, hvilkas egor gränsade intill de sålunda inköpta hemmanen, fått öfvertaga hela stängselskyldigheten emot dessa hemmans områden.

Ett sådant förhållande, som det af motionären anförda, skulle utan tvifvel, på sätt ock motionären antydt, kunna hädanefter vida oftare än hittills inträffa, derest, såsom föreslaget blifvit, medel komma att anvisas till icke ringa belopp i ändamål att för kronans räkning inköpa till skogsbröd tjenlig mark för att deraf bilda nya eller utvidga redan varande kronoparker. Och då det ej lärer kunna förnekas, att ordalydelsen i det af motionären anförda nu gällande stadgande i stängselförordningen gifver anledning till den, efter Utskottets förmenande, oriktiga uppfattning, att kronan skulle kunna förvärfva jord med bättre rätt, än förre egaren tillkommer, men Utskottet hyser tvekan om lämpligheten af det utaf motionären föreslagna sätt att förebygga, det en slik uppfattning komme att göra sig allmänt gällande, får Utskottet, med anledning af Herr Danielsens motion, hemställa endast

3:o att Riksdagen ville hos Kongl. Maj:t, med underdånig anmälan om det af motionären anmärkta förhållandet, anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes i anledning deraf vidtaga den åtgärd, omständigheterna finnas påkalla.

Stockholm den 27 April 1874.

På Särskilda Utskottets vägnar:

G. S. Åkerhielm.